

ВОЛЬНАЯ Беларусь

Цэна асобнага № 15 кап.

Умовы падпіскі на 1917 год.

1 м-ц	2 м-ц	3 м-ц	4 м-ц	5 м-ц	6 м-ц	7 м-ц	8 м-ц	9 м-ц	10 м-ц
1.50 к.	3 р.	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.	10 р.	

Падпіска прымаецца толькі с 1-го чысла кожнага месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры змене адрэсу кожна прыкладаць стары адрэс.

Руканісы павінны быць чыста і напісаны і толькі з аднаго боку паперы. Кепска перапісаныя руканісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставання, перасылку руканісаў і іншых адкавы-павінны прыкладацца маркі.

Газета палітычная, эканамічная і літэратурная.

Адрэс рэдакцыі:
міністрацыі: Мінск, Захар'еўск. 18.

Умовы друку аб'е-
стак:

(На IV боку газеты) за
1 радок шпаліту 40 к.
" 2 " " 80 к.
за кожны раз.

Асобам, шукаючым пра-
цы—1 руб. за 3 радкі за
адзін раз.

№ 1.

(Нядзеля)

Выходзіць двойчы на тыдзень.

(28 мая)

№ 1.

„Вольная Беларусь“

„Беларусь, Беларусь!
Агнем імя твае мне гарыць,
С песнямі ласкаю маткі нясецца:
Ясным сонцам у размові стаіць
І грэмотай у гневу раздзяцца!
Як нясецца у ніргоднай сям'і,
Ты пасягу сабе на падбала,—
Залатыя ількіны свае
Улху сестрам сваім даравала.

Калі мы азнаемімся з
вялікай кнігай гістарычнага
лесу народаў, дык хутка
пабачым і праканаямся,
што ніводная нацыя, ні-
водзін народ на свеце ня
меу горшаго жыцця, гор-
шае гістарычнае долі, як
наша старонка, нашая
родная Маці-Беларусь. Ад-
трымаўшы становішча па-
між розных народаў, яна
нікога ня чапала, ні на-
кога ніколі ні нападала,
ні с кім ня змагалася, а
толькі баранілася, ратава-
ла свае жыццё, сваю
нацыянальную самабыт-
насць, покі хапала сілы,
покі была змога і магчы-
масць. І мо' за гэта за-
вецца яна ні вялікая, ці
малая, ні чорная ці чыр-
воная, а **Белая Русь**, чыс-
тая, сьветлая, як бел-
лавая, бяз плям зай-

драсьці, бяз зьдзірства і
зьдзеку.

Але і слаўная мінушчы-
на нашага краю!

У той час, як на Маскоў-
шчыні стаяла страшэн-
ная цемра, у нас панавалі
навука, прасьвета, шырока
квітнела грамадзянскае
жыццё. Цёмныя людзі
Маскоўскага царства гра-
мілі друкарні, гасілі пра-
сьвету, баяліся кнігі ніра-
нуючы, як чумы ці халеры,
тагды як наша грамадзян-
ства, ні здавальняючыся
уласным выхаваньнем,
пасылала дзяцей сваіх да
вышэйшых навук загра-
ніцу, дзеля большай адука-
цыі, дзеля лепшаго выха-
ваньня. І лепшыя, асьвеч-
нейшыя людзі Масквы, як
Курбскі, напрыклад, або
Мсціслаўці ці Тодар Дру-
кар, хаваючыся ад раз'ю-
шаннаго патоупу, шукалі
ратунку у нашай бацькоў-
шчыні і знаходзілі тут
братэрскі прывет і пашану.
Відаць, што на той час
Беларусь была для Мас-
коўшчыны, як Швайцарыя
ці Францыя нашага часу,
куды уцякалі ад царскаго

гневу лепшыя людзі да
рэвалюцыйнай Расеі. Наа-
гул, нацыянальная куль-
тура на Беларусі тагды
стаяла досыць высокая,
істнувала рэлігійная воль-
насць, ня было нацыо-
нальнаго ўціску, і жывы,
напрыклад, мелі роўная
права з усімі людзьмі
Літоўска-Рускаго гасудар-
ства. У 1517 годзі Фран-
цішак Скарына ўзяў на
сябе справу вялікае вагі,
перэклаў і выдаў Біблію
на Беларускай мове «ку
лепшаму», як ен пісаў:
„выразумленію людю пас-
палітаго“. Праўда, ні татта
ужо проста і зразумела
яна перэкладзена, шмат
мае царкоўна-славянскіх
зваротаў, але гэта была
эпоха у культурным жыц-
ці беларусаў, асабліва
калі ўзяць на увагу шыро-
кую публістычную літэра-
туру таго часу і атправы
набажэнства па беларус-
ваць, чаго беларусы па
сваёму лагоднаму харак-
тару рабіць ня маглі і ня
хацелі. Мэрам ведаючы
гэта, суседзі дарэмна часу
ня марнавалі і добрых лю-

культурай Заходнай Эуро-
пы.

Ды ні так яно сталася,
як жадалася. Беларусь заў-
седы была прынаднай
краінаю, смачнаю лустай,
і суседзі грызлі яе з усіх
бакоў. Немцы, або крыжа-
ке, маскоўцы ці паляке,
тыя ці другія скублі яе
адтуль ці адгэтуль. А на-
род наш спакон веку быў
ціхі і лагодны. Ен ня лю-
біў ваяуніцтва і больш
здольнасць мае да сахі
на полі, або да пярэ на
паперы. Ваяуніцкая шабля
яму ні да густу. Сумныя
песні яго поўныя скаргі
і жалю на ваенную калат-
ніну. Тым часам палітыч-
нае жыццё вымагае са-
сім іншага. Хто хоча аба-
раніць сваю самабыт-
насць і захаваць палі-
тычную нізалежнасць,
той павінен ня толькі
бараніцца, але мусіць і
сам нападаць ды заваеу-
ваць, чаго беларусы па
сваёму лагоднаму харак-
тару рабіць ня маглі і ня
хацелі. Мэрам ведаючы
гэта, суседзі дарэмна часу
ня марнавалі і добрых лю-

дзей ня шкадавалі. Амаль
ня штогодна нападалі на
нас, палілі вескі, нішчылі
гарады, паландравалі па-
леткі, гуртамі уводзілі лю-
дзей у няволь. Зямля ку-
рэлася ад крыві людзкой,
засыцілася неба дымам
пажараў. Німа грунту та-
кого, німа таго мейсца
у нашай старонцы, дзе-б
ня лілася кроу бацькоў
нашых, дзе-б ня трухлелі
косці ворагоў нашых.
Беларусь змагалася, як
мага баранілася, але нічо-
га ня удзела. Упарты быў
вораг яе, дужаго і зайдро-
снаго даў Бог суседа
ей. Дзеля змаганьня з нем-
цамі яна злучылася да
супольнаго жыцця з Літ-
ваю ды разам з ёю рата-
вала сваю бацькаўшчыну.
Дзеля гэтай-жа мэты ні
раз едналася яна у хэру, с
Польшчай, покі у стра-
шэннай Грюнвальдскай ба-
тэліі немцы ні былі раз-
біты спрэс. Збавіўшыся ад
немцаў, Беларусь тым на-
сам сапачынку сабе ня
знайшла Трэ было бара-
ніцца ад Польшчы і Мас-
квы. Але адна яна спра-

М. А. БОГДАНОВІЧ.

(12 мая 1917 г.)

Плач, бедная маці Беларусь... Ліх сьлезы—нідоля агарнула цябе...
Ты страціла аднаго з найлепшых сыноў тваіх...

Асірацелі вы, нівы нашыя, бары і пушчы...
Той, каторы апеваў вас у сваіх цудных лірычных песнях, пайшоў
да Бога...

Скончыўся вясной — на вясне жыццё сваё, у самай раньняй
моладасці, маючы ўсяго 26 гадоў...

Памер адзіпкі, на чужыне, у Яце, на беразі мора, дзе ен лечыўся
ад сухотаў.

Шмат ты ад яго спадзевалася, бедная Беларусь... Праўда, шмат
ен і зрабіў, але мог лічэ зрабіць болей.

С таго часу, як „уналі з грудзей Пана Бога, парваўшыся паперкі
зор“, што „так маркотна і пісьна на край мой радзімы глядзяць“, с
таго часу ўжо 8 гадоў, як ен пачаў свае першыя вершы у газ. „Наша
Ніва“, —кожны з нас перепліва чэкаў усе новых і новых твораў яго.

„Пацёркі зор“ с чужаго Яраслаўля чаравалі наостонасць і выраза-
ню сваёй паэзіі.

Велю ад іх насільямі, лесам, возерам... Велю ад іх пшчырым каханьнем,
агнёвым пачуцьцем да роднаго краю... Плач ількі чуеся у іх:

„Тынь толькі вокам да гэтаго людю.

Сцісненьца сэрца ад болю,

Столькі пабачыш ты гора усюды.

Столькі нуды без патолі.

За ўсе гады сваёй працы на роднай ніве Богдановіч даў нам багатую
паэзію Роднай Беларусі. „Бытцём тысяча, крэпка пачынутых, струн“,
звінела яго паэзія.

Ціхі вершаў: „У зачарованым царстві“, „Згукі Бацькоўшчыны“,
„Старая Беларусь“ і др. квітнелі сваёй вясновай пекнатой...

Некolkімі характэрнымі штрыхамі Богдановіч даваў цэлы, жывы
малюнак, нібы старасьвецкіе мосяжыны бараллефы с цуднымі орнаментамі.

Яго верш напярэдзё „звініць як звон“ і „іскры брызгаюць с халодных
каменьняў“...

Апошніе гады Богдановіч увікся усей душой у дух старых, народных
беларускіх матываў. Нібы той вадалаз, даставаў з глыбі мора роднай
міпалеці перлы сваёй паэзіі.

Але яго пастаянная хваравітасць час ад часу цемімі смутка-
мелькала у яго творах:

„Шмат у нашым жыцці есьць дарог,

А вядуць яны ўсе да магіль.“

За ўвесь час сваёй літэратурнай працы ен часта у першах уснамінаў
аб тым, што ен хутка памрэ:

„Не кувай ты, шэрая зязюля,

Сумным гукам у бары.

Мо і скажэш, што я жыці буду,

Але лепш не тавіраў...“

Увесь час сэрца прарочыло яму сьмерць, бо „груды хворыя“ і „боль
у іх мне душу агартае“.

„Прыляж тады ты на магільу“ — звертаецца вялікі чалавек да
зязюлі на лад старасьвецкай беларускай песні. У другім вершы паэт
так жаліцца:

„Даўно ўжо целам я хварэю

І хвор душой —“.

Але адна надзея яго падтрымлівае:

„І толькі на цябе надзея,

Край родны мой!“

Ен звычайца с сваёй хваробай, пераконаны, што іначэй быць ня можа:

„Каліж у ім памру —, загіну —

Не жалюся я!

Ня будзеш цяжкая ты сыну

Свайму, земля!“

Да апошніх дзён сваіх ен дбаў не аб сябе, але аб долі гаротнаго
народу свайго. І у пастаянным змаганьні сваім з рознымі праціўнікамі
беларускаго адраджэньня, паэт саўсім забываўся аб сваёй хваробе:

„У родным краю есьць крыніца

Жывой вады.

Там толькі я могу пазбыцца

Сваёй нуды“...

Богдановіч, апрача вершаў, пісаў яшчэ аповеданні, крытыку
літэратуры беларускай, публіцыстычныя стацыі па расейску у розных
журналах аб беларускім руху.

Цікавіўся ен і роднай сястрой беларусі — Украінай і вельмі важныя
працы друкаваў у жур. „Украинская жизнь“ аб рытміцы вершаў розных
украінскіх паэтаў.

Ліці, шэрая зязюля, з родных загонаў Беларусі у далекую Ягту!
Закувай на адзінокай магіль найлепшаго, найшчырайшаго сына Беларусі...

Бажа яму, што гаротная Беларусь ніколі яго не забудзе... На
скрыжальях адраджэньня роднаго краю яго імя будзе з'явіць у ней
Беларусі сьветлай зоркай навекі!

Хай будзе табе легкая зямелька!

З. Бядуля

віцца з імі ня магла. Трэ было шукаць іншае рады. Аб палітычных умовах Маскоўскага царства хадзілі страшэнныя чуткі (Іоанн Грозны). Гістарычныя варункі вымагалі знайсці сабе хаўрусніка. І выбіраючы з двух ліх меншае, яна памірылася з Польшчай ды злучылася з ёю, як роўная з роўнай і вольная з вольнай. Але добра ня бачыла. Увесь час супольнага жыцця прайшоў у змаганні з паленізацыяй (апалчваннем) і ў бажанні выкарабкацца спадсудзяў на шлях самабытнага жыцця. Скончылася тым, што абедзве яны папалі ў цупкія рукі Маскоўскага царства...

У бязупынным змаганні з нядоляй сваёй Беларусь страціла ўсе: сваю палітычную, нізалежнасць, сваю школу, асвету, законы (Літоўскі статут) ды нават імя свайго забылася. Мы сталі нацыяй бяз імя, народам бяз прозвішча, гуртам «тутэйшых», «простых» людзей, «дзядзькамі» з забраннага краю. Народ змогся, страціў апошнія сілы ды мэрам заснуў летаргічным сном.

І мабыць у гэты страшэнны час цішы і нацыональнай паняверкі стварылася казка пра забітага брата. Апаўдаецца яна ні ў летку, як свят Божы грае й красуе, і ні ў зімку, калі мороз і завіруха, а ў час вялікага посту, напрудвесні, на перададні новага жыцця.

Мяне браццкі забілі,
Нож мне ў сэрца ўсаджалі,
Чаралом вочы накрывілі,
На грай, дудачка, ня грай,
Майго сэрца ня уражай...

І апаўдаецца ў гэты гэтаі, дзе дастаць тых лекаў, дзе можна растарацца тае вады жывучае і гаючае, каб адратаваць забітага брата.

Для нас, сучасных дзяцей Беларусі, тымі лекамі, тэй вадою жывучай і гаючай есць наша беларуская мова і асвета на грунці роднай культуры.

Вялікая Расейская рэвалюцыя павячыла дзевяры да вольнага жыцця ня толькі паасобістым людзям, але і цэлым народам, усім пакрыуджаным і

зняважаным нацыям, а ў тым ліку і нам, беларусам. Ад шчырага сэрца вітаючы вольнасць Дзяржавы Расейскай, мы з набале-лаю, пакутнаю душою рвемся да новага жыцця да культурна-нацыональнага адраджэння нашага народу. Мы цвёрда ведаем, што гэтакаго момэнту двойчы ня будзе і што страцім цяпер, таго на найдзем ніколі. Наша свята павіннасць, доўг кожнага свядомага грамадзяніна і беларуса на бавіць часу, а цяпер-жа, да склікання Устаноўчага Сэйму (Учредительнаго Собрания), аддаць свае сілы і розум на службу многapakутнага народу. Ніхай запануе ў душах нашых грамадзянін, шчыры сын сваёй бацькаўшчыны і усяго працавітага народу.

Пойдзем на вескі, на села, пойдзем на фабрыкі, заводы, у крамы, канцэлярыі і панясем туды святае нацыональнае, палітычнае і грамадзянскае свядомасці. Мы ведаем, што трэ будзе змагацца ня толькі з забабонамі чужынцаў, але й з уласнаю цемрай, каторая спавіла нас чорнаю хмараю пад час панавання царскага самодержавія. Соткі год трымалі нас у кайданых няволі, соткі лет атручывалі народ наш то польскасцю, то маскоўскаю, і цемра наша да жаху страшэнна густая і вялікая. Народ блудзіць па ёй, мацаючы і растыпыраючы рукі як сляпы бяз павадыра і прымае прыхільніка за ворага, а ворага за прыхільніка.

Цяжкі грунт нашай працы. Повеян гвалту і ніспадзевак шлях нашай будучыны. Мо ні раз разабьемся мы да крыві, ні раз заплачам мы горкімі слязьмі, але без канца вялікая вера наша ў святую справу нашу. І які-б лес ні спаткаў па дарозі да нашае мэты, нішто нас ня затрымае і судыніць ня можа. Да вялікай працы, браточкі, уставайце! Да змагання за аўтаномію Беларусі, за дэмакратычную рэспубліку Дзяржавы Расейскай!

Жыве вольная Беларусь!

У вялікі час выходзіць наша газета...

Стары лад скончыўся і ня паўстане болей ніколі. Німа цара, німа здыску, уціску і цаняверкі. Вышлі на волю барцы за вольнасць і шчасце народу. Расчыніліся дзверы да святлай будучыны, у вялікі гмах братэрства, вольнасці і згоды.

Расей стала на перадні новага жыцця.

Параскіданы царскі троны, папарываны кайданы, паломаны шыбніцы. Народ сам стаў дзяржаўцам сваім, царом жыцця свайго. Устаў ён, вялікі, магутны і вольны, падняў вочы поўны жалю і скаргі, азірнуўся, уздыхнуў на ўсе грудзі ды загугаў на ўвесь свет: «Братэ! хай кожны паспевае адно нам думаць і рабіць. Хто быстру рэчку затрымае, скуль сідзі гэтаку дабыць?»

Расчыніліся дзверы да вялікай майстарні, у кузьню новага жыцця. Народ будзе сам сваю долю каваль. І ніхто ўжо ня стане яму на дарозі, ніхто ня затрымае і ня счыніць яго, цэра цароў і гаспадара гаспадароў.

Казом зямлі яму, таму лад староў! Будзь ён трайчы пралляты, лад крывавага царскага панавання, лад шыбніц вастрага, засланяна, уладства, цямоты, галоты, здзіртва і здыску!

Мо нікому на сьведзі ня даўся ён гэтак у знаві, як нам, беларусам. Мала таго, што з нас высмактывалі кроў, але і дбалі пра тое, каб народ наш быў пайдымнейшы і паслухняны, як тае жыўела.

Ні дарма-ж звалі нас «быдлам». Яны тапталі чалавечства наша, абсьмеівалі сапраменты душы нашай, здыскаваліся над мовай нашай і прагналі яе з школы, з судоў, з усіх інстытуцый. Заміж роднаго, з дзяцінства нам мілага слова яны давалі спачатку нам польскую мову, потым расейскую або маскоўскую і каб магчыма здаецца, дык далі-б нам татарскую, абм ямчэй сядзець на карку нашым, абм лягчэй смактаць кроў нашу. Бо бяз мовы, бяз роднаго слова, народ, як тоя быдла, з якім робіць, хто што хоча. Палі-нар жаргуюць, а ў заосці катуюць. Прыпаматай беларусе, што с табой выраблялі?

Каб апісаць усе атрамантам, дык загаласілі-б людзі лямэн-

там...

Але народ, як спружына: чым мацней націскаць яе, тым раптоўней выпростваецца яна ўверх і з нязмернай сілай б'е таго, хто ня здолаў стрымаць яе.

Паўстаў народ і магутным рухам сваім разарваў вяквыя кайданы.

Як трухлявае дрэва разбілася на друзгі царскае самодержавіе, гэты ідал крывавай, вінавайда нашага гора, слез і пакуты. Зрабілася цуда. Раптам ні стала цароў, зніклі прывілеі, усе сталі роўнымі і вольнымі. Разам с тым, знікла як дым, і тае розніца, што дзяліла мову людскую на папскую і мужыцкую. Усе яны і польская і расейская, як і наша беларуская, маюць права на жыццё і панаў; усе роўныя і аднакі, німа наміж іх ні горнай, ні лешай, як німа сярод роўных большаго ці меншаго.

Дык устаў, Беларусь, пратры вочы свае і сьмела глянь на бел-божы свет!

Падай руку братэрскі суседу свайму, прывітайся да усіх, як роўны з роўным як вольны з вольным.

Будзь горд, Беларусь! Ты маеш права, бо і твоя кроў лілася за вольнасць дзяржавы Расейскай. І тае дзеці ішлі на шыбніцы, у вастрогі, на пакуту ў засланне за вольнасць, за шчасце, за вольнасць народа.

Будзь горд, Беларусь! Ты маеш права на гэта, ты заслугаваў панаў сабе ад суседа і ад усяго белаго света. І твая цагіна лягла ў падмуроўку агульнай вольнасці, і твая сьлязіна цаментавала будынак лепшаго жыцця.

Цяпер у нашых руках, наша будучына, ад нас самых залежыць скаваць сабе лепшую долю. Паматайце гэта, залучайце ў гурткі, арганізуіце хаўрусы. «Вздувайце горна, куйце смею, пока железо горячо»!

Моцна стойце на родным грунці! Любіце бацькаўшчыну сваю ўсею душою, усім сэрцам сваім, бо хто матку забывае, таго Бог карае. Шануйце мову сваю, і скарб наш, моц і аздоба наша. Вучыцеся, чытайце, чужому навучайцеся, але свайго ня выракайцеся. Даглядайце свайго, як маці дзіціні.

Тварыце культуру сваю,

шырце свядомасць сваю! Тут наша спасенне. Толькі на грунці роднай культуры мы пабудуем лепшае жыццё, толькі пашана да роднай мовы завядзе нас на свят Божы. Інакш згінем, памром, як асобны беларускі народ, зробімы полям для чужынцаў, тым брудным гноям, які узгадуе сьмярдзучае зямля на страх і агіду суседзям. Праглянуць нас дзеткі нашы і адракуцца добрыя людзі!

Да вялікай працы, браточкі, уставайце! Набліжаюцца выба-ры да Устаноўчага Сэйму. Наша свята павіннасць паша-лаць туды ні чужынцаў, што прыехалі да нас у заробаткі, ні паліаку ці расейцаў, каторым край наш чужы і нявядо-мы, а сваіх, нашых сыноў Беларусі, хто любіць яе, як самога сябе, хто будзі бараніць народ наш і інтарэсы яго ды ня спужаецца нікога і нічога, хто гатуе аддаць жыццё свае за справу беларускую. Нам трэба паслаць да Сэйму такіх людзей, каторыя пару-паша пра тое, каб Беларусь мела шырокае краёвае самаупраўленне ды ўпраўлялася самі беларусамі, шчырымі дзяць-мі свае зямелькі, а ні тымі, хто адракаюцца ад нас і мовы нашай ды лічыць нас за расейцаў, ці паліаку Бойцеся людзей гэтых! Гэты зраднікі, рэнегаты, Юды, што ганяюць бацькоў-шчынай нашай наагулі паасобку. Выбірайце тых, хто шануе нас і мову нашу, хто будзе дбаць пра тое, каб у школах, царк-вах і касцёлах ды ва усіх інстытуцый нашага краю за-водзілася наша родная белару-ская мова. Выбірайце тых, хто моцна, аж да сьмерці, будзі атаць за зямлю і волю наро-да, за культурна-нацыональнае адраджэння Беларусі, хто будзе стаць за дэмакратычную рэспубліку Дзяржавы Расей-скай на федэратыўнай падму-роўцы. Пасылайце да Сэйму беларусаў!

Ніхай жыве вольная Беларусь!

Я. Л.-к.

Як Учынілася рэвалюцыя.

Рэвалюцыя чакалі даўно, і ўсе пэўны былі, што яна хутка прыйдзе. Тым часам паўстала яна саўсім нспадзеўкі і за-грымела, як нярун знячэку. «Ніхто ня ведае ні дня, ні га-дыны, калі Сын Чалавечы вы-дзе на зямлю судзіць людзей».

„Рыну“.

Было і зьяўлося — свят іны паўстаў,
А вось што мне дзед мой нябошчык казаў.

У сьле была хата на дзеве палавіны,
Прасторны абедзье, бы тые адрыны,
Але пустовала адна палавіна;
У вочы, як пойдзе а поўноч часіна,
Прыходзіць ціхутко туды Невядомы
Прыходзіць невідны, стаіць нерухомы
І толькі таворыць: «Ой рыну ж я, рыну»,
І кожны, пачуўшы такую павіну
Скарэй бег наўцекі, бег вон з гэтай хаты...
І што ты парадзіш? той дом быў заляты.
Чаго ні рабілі — вадой акропалі,
Полоў і ксэндзоў там маліцца сьлікалі;
А Рыну свае веу, і той дом пуставаў
Аж покі салдата туды Бог не паслаў.
Прыходзіць службывы. — Эй, добрыя людзі;
Прыпынь салдату па поч ці ня будзе?
І рады б, саколі ды ліхо такое:
Ня будзеш мець, ўсю ноч там спакою,
Есць у нас хата але залятая;
Там „Рыну“ ўсе ходзіць і сон адганяе,
Патыліцу джургнуў салдат і таворыць,
„Нехай сабе рыне, ня буду з ім спорыць“.
Паслаі салдату, як доброму папу
«Пабудзіце, братцы, як сам я не устану».
Салдат пацягнуўся, выпростаў ногі,

Салодка захнуў так, ведамо з дарогі—
Як пласт паваліўшыся на мяккае сена,
(На ўсякі выпадак пад бок узьну палена),
Даўно не лежаў так салдацік наш пышно;
Ляжыць ён спакойна, крыху такі сціпна;
Але свае право ўсе ж сон забірае
І вочы салдату дрэмком засцілае.
Вось поўноч падходзе — магільная ціна,
Замерла ўсе ў сьвеці, здаецца ня дышэ.
Салдат зарагануўся, прыслушаўся — рыну.
Набеглі мурашкі на плечы, на сьпіну,
А страх неадступна ўсе «рыну» ды — рыну!
Да так непрыемна, ды так надаеда.
Ня вытрымаў, чуо, салдацік наш бедны.
Давай абувацца — забыў і палена,
І круціць ануцы, прыгугушы калена,
А тут, як на ліха і бог загубіўся
А «Рыну» над вухом бы шаршэнь убіўся,
І дудзіць ды дудзіць усе рыну. «Ой рыну».
Ну, не, брат; дарма ты, а бот я ня кіну,
Базенныя рэчы важней твайго «рыну».
Салдат аж паче, хапаецца, рые;
Німа таго бота, а рыну аж вые —
Німа з ім ратунку ў проклятай хаці.
— Рыну! рыне же брадзяга! рыне, згінэ твая маці,
Царпення не стало, салдат узлаваўся.
І што — ж? гэты Рыну ў момэнт распаўся.
Напоўнілася хата ў міг срэбраным званам,
І сынулі грошы дожджом несчысьненым.

Якуб Колас.

Русалка.

Маладзік—мой мілы,
Маці—песьня зор.
Сестрыкамі—рэчкі.
Братам—зелен-бор.

А мой легкі велімі—
Воблачкі нібес.
А мае коралі—
Кропкі сьветлых рос.

Слухаць люблю і шэпты
Маладых галін,
Цэлаваць лілей,
Сэрцікі расьлін.

А мае падружкі
Казкі кажуць мне.
Распеваюць песьні
У ночнай цішыне.

Расплетваюць коскі
Ды ў карагод,
Аж пакуль не блысне
Залаты усяход.

Ясакар.

Ужо 1905 год раскістаў царскі трон, і с таго часу ен ледзя лінеу. Але патрэбавалася 12 гадоў, каб народ пражыўся, што стары лад зніў, што ен усе псе і валтузіць і што гэтак далей жыць нельга.

Ушчухалася страшная вайна. Леншыя, багацейшы часткі зямлі былі заваяваны немцамі. Армія адступалася, бо ня было чым бараніцца. Паўстала дарагоўля. Пазнікалі тавары с крамаў, ня стала хлеба на рынку. Дзяржава руйнувалася і сунулася у багн...

З лямэнтам «хлеба, хлеба» натоўп выйшаў на вуліцы у Петраградзе. Да яго прылучыліся рабочыя, да рабочых салдаты. Усе бачылі, што ні скінушы цара і самадзяржаўнага панавання, нічога ня зробіш. Дзяржава вруйнаецца і усіх чакае бягалоў'я.

Палітычная вольнасць патрэбна усім: і рабочым, і сялянам, і багатым і бедным. Усе класы і станы залучыліся разам і—мур царызма ня стрымаўся. Што будавалася сотні год, — разварнулася у колькі гадзін. Ні дарма-ж заганіваю ахрысцілі наву рэвалюцыю чужакам.

23 лютага у Петраградзе натоўп вышаў на вуліцы с крыкам «хлеба». На галодных людзей напавалі паліцыя. Але паліцыя ня магла запыніць магутнаго руху людзей. Пачаліся мітынгі, дэманстрацыі. Сунуліся фабрыкі, заводы. Рух нарастаў. Паліцыя і жандармы пачалі страляць, салдаты адмовіліся. Рэвалюцыйны рух пачаўся у войску.

26 лютага старшыня Г. Думы, Родзянкі, звярнуўся да цара с тэлеграмай, у якой раіў яму скінуць знявядзеныя народам міністраў і скласці атпавядальны ўрад. Цар ня паслухаў ды загадаў нават распусціць Думу.

27 лютага салдаты сталі злучацца с паўстаўшым народам. Калі 28 тысяч войска пайшло бараніць Думу. Іх ня пушчалі салдаты, якія ешчэ трымаліся за цара. Пачаліся бойкі. Былі страты людзей. Але ўсе-ж такі салдаты перайшлі да Думы. Дума, угледзіўшы, што народ не падтрымае, ухваліла ня спухаць царскага прыказання; ні равыходзіцца.

А рух рос і шырыўся. Народ вахаў арсенал, адчыніў турмы ды вызваліў палітычных вязняў. Стары лад затрашчаў, захістаўся і паваліўся. За між яго, з загню рэвалюцыі, паўстаў новы лад...

Гасуд. Дума выбрала Выканаўчы Камітэт, які ўзяў кіраванне і ўладу у свае рукі. У той жа дзень рабочыя склалі ўласную арганізацыю. На фабрыках і заводах былі выбраны Рады рабочых дэпутатаў, якія мацна сталі на варці патрэб працоўнаго народу, падбіваючы новы ўрад змагання да рэшткі с старым рэжымам.

28 лютага ўсе войска прылучыліся да народу. Былі арыштаваны міністры ды пасадыяны у востраг, дзе сядзяць да гэтаго часу, чакаючы суду і кары за зладзейскі чынік свае.

Тым часам, паліцыя яшчэ змагалася з народам, баранячы стары парадок. На ранейшаму загаду міністра Пратапопава, на будынках, у надвалах, паграбах былі пастаўлены пуліметры, і паліцэйскія, схаваўшыся, стралялі у народ. Але гэта былі апошнія сударгі канатога царызму.

1 марта салдаты выбралі сваіх дэпутатаў і склалася вядомая ўсім Рада Раб. і Салд. Дэпутатаў. Паліцыя была скасавана; замж яе паставілі варту з народа, так зваліў міліцыю. 2 марта пачалі прыходзіць весткі у Петраград, што Масква і іншыя валаскі гарады гэтака сама паусталі.

Выканаўчы Камітэт Гасуд. Думы, парадзіўшыся з Рабоч. і Салд. Дэпутатамі, выбраў новае міністэрства, або Урад. Гэты новы ўрад—часавы. Ен будзе кіраваць дзяржавай і трымаць ўладу да таго часу покі збярэцца Устаноўчы Сэйм. Устаноўчы Сэйм, адтрымаўшы паўнамоцтва ад усяго народу, ужо сам разважыць пытанні, які парадок у нас запануе і кім будзе кіравацца. Часовы Урад пакліўся даць амністыю за ўсе палітычныя рэлігійныя справы, свабоду прамовы, друку, хаўрусаў і сходак, скасаваць рэлігійныя і паліцэйскія прывіліі, замяніць паліцыю народнай міліцыяй ды як найхутчэй скласці Устаноўчы Сэйм.

Старая ўладацтва ўжо ня істнувала. Мікалай II мусіў зрачыся прастола на карысць, як ен пісаў, свайго брата, Міхала. Але і той, перапаханы народным гневамі, ня адважыўся ўзлажыць на сябе царскае кароны ды гэтака сама зрокся. Уся ўлада перайшла да рук самаго народу. Народ сам стаў царом сваім і гаспадаром жыцця свайго. Вось што зававаў народ у бурны рэвалюцыйнаго дзейства!

Першаю прылучылася да новаго парадку Масква. Там войска адразу пайшло за народам, і моцныя мury царызма былі хутка паломаны. Рэвалюцыйны віхар шчыра пайшоў на ўсёй Расей. ўсе пазямляў, стыхію і над Расей узышло Сонца свабоды.

Цяпер Расей вольна, але многа працы наперадзі, покі адбудзецца новае лепшас жыццё.

Я. Л.

Друк і жыцця.

Пад уплывам ваеннай калатні, Польшча адтрымала сабе нізалежнасць. Яе самабытнасць прычымны прызнаць немцы, згадзілася на гэта і

Расей. Пазнала Польшча, пачым хунт ліха і, трэба спадзявацца, што ня пакваніцца яна на чужое ды ня стане рабіць з другімі таго што з яе рабілі іншыя. Тым часам, «палікі з Літвы і Беларусі» пазіраюць на справу начай. Рух беларускі расіе і шырыцца, а сэрца перакіпчыкаў спякаюцца жыхам і распаччу. Адрокіныся свае бацькаўшчыны і пераінушыся да палыкоў, гэтыя здраіцы і рэвэгаты змхі беларускай падымаюць лямэнт. Мабыць, чуже іх Юдава сэрца, што і у Польшчы іх ня прымуць і Беларусі адчураюцца. Ды вярдуць, бо здрада нікому ня дарунацца.

Цікавыя звесткі аб гэтым знаходзім у № 31 «Газеты Польскай». Як адчынілася Тымчасовая Рада у Варшаві, дык гурток кабёт з Беларусі пасаў прывітальную адрэсу, у якой паведаваў іншым чытай: «Ня адварочывайце вачэй і думак вапых ад таго выпісанаго краю, каторы больш, як сто год, періць мукі за сваю польскасць, дзе польскасць усе больш і больш шырыцца, — ад таго краю, каторы цяпер, сярод гук гармат і агню, стыхіна кідаюцца да польскай школы і працягвае рукі за польскай кнігай. Вапа лавіна насць дбаць ня толькі пра Польшу, але і пра Літву (Беларусь). На момы гэтаго, мы звярталіся да вас і просім: ратуйце нас! Ратуйце тую велічыню, тую найвякшшую частіну народу! Ратуйце бацькаўшчыну Басіюшкі, Рэйтана, Міцкевіча, — бацькаўшчыну Ягеланаў».

Гэтак лямэнтуюць людзі, трапіўшы у багн. Крычыце, васіані, мацней, бо піхто вас ня чуже. Здраіцы іншаго гатунку, — маскоўскія перакіпчыкі, выступаць публічна, у друку, ня адважываюцца. Науджаным магутным рукам народа, гэтая чорная согна маскоўскаго бобу пахавалася педзі у шчылінах і толькі, калі ні калі, паказвае свае змянае джала на закуткам, шыкае і пласе ядавітую сымліу на усіх пычых сыноу нашай бацькаўшчыны. Гэтым шыхагным дзелам займаюся з'езд вучыцеляў Мінскага павету і губэрні.

Не, панове, ні памогучам ні тыя брудныя памі, у якіх вы купаюцца, ні маскоўскія абрусіцалі дэмакратычнага

стану. Проч з дарогі! Беларусь жыла, жыла і жыць будзе і ня пойдзе яна ні за Польшчай, ні за Маскоўшчынай, а сваімўласным, беларускім шляхам.

Дзесяць прыказанняў для памяці.

I. Кожны праваслаўны Беларус павінен ведаць, што ен не расейц; а католік — што ен не палік. Памятайце, што вы не проста «тутэйшыя людзі», а беларусы.

II. Не саромся, беларус, гаварыць на сваёму — на роднай мове бацькоў і дзядоў сваіх. Шануй сваю мову, шануй свае песні, свае казкі, звычаі і ўсе роднае — гэта спадчына дзядоў і вялікі нацыянальны скарб.

III. Богу маліцца трэба толькі на свойму, тады вы добра зразумеіце тое, што вы гаворыце. Дзяцей навучаць трэба толькі на роднай мове, тады навука прынясе шмат карысці.

IV. Толькі тады цібе ўсе будучы шанавалі як чалавека, калі сам сёбе шанавал будзеш — калі не атбінеш свайго нацыянальнаго ўласнаго багацця. А першы скарб нацыянальны — гэта родная мова.

V. Толькі на роднай, добра зразумелай мове, чалавечы розум развіваецца і багаціць родную духоўную і эканамічную культуру.

VI. Культура кожнай нацыі па асобку прыносіць карысць агульна чалавечай культуры — усіму свету. Так сама і мы, беларусы, прынясем карысць усім людзям на зямлі толькі тады, калі яны у нас пачаюць нашэ асобнае, вытворное намі, а не пазычанае у палыкоў або у расейцаў. Фундаментам гэтаго сёнь толькі родная мова.

VII. Быць беларусам гэта значыць, працаваць дзеля свайго краю, дзеля свайго народу і развіваць сваю культуру і штукерство. Так сама шанавалі ўсе другіе нацыі — «свайго не чураліся і чужому навучаліся».

VIII. Кожны з нас павінен памятаць і ведаць, што наша беларуская мова ня горшая ад дру-

гіх моваў; толькі на нашай мове было наўмысна забаронена пісаць і друкаваць кнігі дзеля таго, каб мы аставаліся перымымі людзьмі і каб былі парабамі чужых, болей разумных людзей. Ведайце, што некалькі соткаў гадоў таму назад на нашай мове пісаліся законы у гэтым краю і друкаваліся розныя сьвятые і сьвецкія кнігі.

IX. Той чалавек, каторы называе нашу мову «мужыцкай», «хамскай» і кніць з яе, гэта або провакатар, або без розуму. Бо мова, на якой гаворыць дзесяць мільянаў людзей, мае права быць нараўне з усімі другімі мовамі і развівацца праз друк і кнігі. У той час, калі паны расейскія гаварылі толькі на французку, абмежаліся і з расейскай мовы і сароміліся яе.

X. Тыя людзі, с палыкаў ці з расейцаў, каторыя скажуць вам: «Віньце сваю бедную, перавітую мову і прылучыцеся да нас — мы вам дадзем усе гатовыя кнігі!» — гэта, памятайце, такія людзі, што хочучь найдалей забаваліць вапу душу — ня ідзіце за імі! бо страціце свае імя і зробіцеся нявольнікамі духа, грустна для чужых.

Толькі тады чалавек вольны — калі мае ўсё свае.

Я-р.

ХРОНІКА.

25 сакавіка адбыўся у Мінску з'езд беларускіх дзеячоў, тых людзей, што здаўна працуюць на карысць роднаго краю. На зьезд выбраны Геларускі Нацыянальны Камітэт. У склад яго увайшлі 10 соцыалістаў беларускай соцыалістычнай грамады, 3 соцыалісты іншых партый, а ўсяго у Камітэце 18 чалавек.

Камітэт выбраў с паміж сябе прэзідыум з 5 чалавек. За старшыню стаў Раман Скірмунт, дэпутат І Гасуд. Думы. З'езд паслаў у Петраград да Часовога Ураду і Рады Р. і С. Дэпутатаў дэлегацыю. Там іх стрэлі велімі прыхільна і абяцалі старацца, каб нашаму многа пакутнаму народу было роўнае право з іншымі народамі. Пачуўшы гэта, у Мінску чыноўнікі з Расей і тутэйшыя перекіпчыкі паднялі гвалт. Смячана мабыць ім жылося тут пад алекаю царызма і жандармаў. Спакойна і ні турбоўна. Сядзелі тут, пісалі ды «тварылі» волю паслаўшаго іх царызма. І ні разу ні падумалі, дзе яны,

Апавяданьня без назвы.

I.

Яхрім-Плакша.

Татулька наш — скарбовы рыбак і кіраўнічы у рыбацтві, мэрам той сотнік ці ротман у паліцыі. Ен любіць свой талент і талентуе рыбацтвам даўно, як запамятаць. Увесь двор наш, плаці, ўсе жэрды пад стрэхамі абчэплены розным рыбацкім начэньям. Але не шукайце, бо німашака у нас трох рыбацкіх рэчаў: тапчана, бродня і вуды. Гэтым начэньям татулька ганьбуе і ні велікі шануе таго, хтой мае яго.

— Вуды, кажа ен: ловіць гультай, тапчаном-дурань, і бродням — бабы.

Вось Цыбаты Яхрім, або Плакша, чалавек і ні кепскі, а татулька няўзлюбіў яго за тапчан, як чорт зна за вошта.

Яхрім ватта густе сьвежую рыбу, і пад сьвятлы дзень хібіць не можа, каб не зьбегаў

у тое ці у Немнішчэ.

Летась, на Ушчэсця, заснуў ен у царкві ды ма быць, саснуў, што сом той пі мейтго выслінуў е трыбні бо наробіў лямэнт на ўсё царкву:

— А братке ж вы мае, уцекі!.. Влізны, як плакша!..

Часам ен сам, здароў, бачыць, што ні час яму ці кошканд з рыбай, што у дому ніупраўка, збожайка плача, жонка сьрдэе, крычыць, вярдуе і, здаецца, ніхай-бы яе прыру сьмілі з гэстаю рыбай, дык, бачыш, стрывацца ня можа. А вырвецца з дому — з гарматы не сьпініш...

Заходзіць сонца. Аздобна і пекна у паветры, як на Вліплазень у хаті. Врочык як со сву бомкае у царкву. Абвешаўшы хусткамі твар ад загара, мятуць паля хатау дзвучата. Мылюць у гаспонах, прыбіраюць з надворка. Пасыпаюць жоўтым пысочкам прызбы, падворныя ежэжкі ды весіла гудзяць, жартуюць, смялюцца. А дзеці у коні гуляюць. Усешы

на палкі, або пабраушы, як цугі, аборті у зубы, гасяюць на вуліцах то узад, то уперад, цюці на зморашца, або не пабьюцца.

Варочаюцца с поля, з работы. Рыпаюць дзверы, скрыгаюць студыі, рынцы, як рагоццүе ворота. Веска гудзе і шамоча, як вуліц у вечар... Патаміліся людзі — ходзяць паціху, гавораць спавагу. Прыветы і рады, што заутрайка свята і ольня часіна. І кожан ахвотна і рупне прыгладжае мюпсе тыднёвае працы... Яхрім-жа тым часам імічыцца на рыбу.

І мусіць ня рыба цікавіць Яхріма і ні карысць ім кіру, як ні карысць і жадабой кіруецца той палыўнічы, што страляе качак на рынку, ідуць дамоу с палываньня. Яму проста пріёмна палюхацца у топі, любя пабродзіць па цешай вадзіцы, пабэраць вагамі лопух з расою ды, сьпітна палнашны тапчан над вадю, борзіданькачлінуць: сьсць там што-

козьвек ці гола, як бублі? І кожан вечар, над свята, Яхрім млятецца і божыцца жонцы, што гэта-апошні ўжо раз і калі на гэты раз нічога ня зловіць, дык ніхай яму рукі адохнуць, калі ладнаецца хоць пальцам да сеткі. А надьдзе надзелька ці свята якое, выпадзе вечар харопы — тапчан зноу на плячы і Яхрім зноу чэпа на рыбу...

Каб лацьвей было бродзіць ды ямчэй варочаць цагамі у вадзе, дык ен, замж портак, усьладзе жапочу снадзіцу, а на себе, дзеля агульнай спрытнасці, жоўчыя маптон без рукава. Рудая ад брыдкай вадзі снадзіца вісіць на ем, як на кію; маптон надрава, латка на латцы; сінд маптона высьмякае надол паласатай, на кшталу жыдоўскаго багамолья, сарочкі. На галаве аблаўхал плашка з вушамі; спераду, на шыі, шнідзеньца каравай торба с падрыбы, ззаду — дзеля асьціджэнасці на вадзе, чырвоны кіст с тутуном. Вушы у мапцы цапняюцца на хаду, як у па-

дворнай сьвіньні на бягу. У гэтым уобразні Яхрім копана тос страшыцца, што бабы ставалі з высны па агародах па страх усіму вараўітаму птаству. Трымаючы адной рукой тапчан на ольчы, а другою-аючку у зубях, або апусціўшы другую звольна матацца у тахту, ен так шпарва сьцігае і моцна ступае, што здаецца да бойкі ірвешца, альбо рыхтэцця скочуць праз плот ці на мур. Вось татулька часам як эгезіць, як ен прэцца на вуліцы, мэрам той бусад па лузі, дык аж пліюе. Потым адвернуцца, страсяне галавою ды скажа: — М-м! Божа твая воля козькі таго пліюсца на сьвечі! Вуш зноу, аббёк, пацёбаў пліюхацца у Немні.

Язэп Лесік.

у якім краю, чыя душы яны калечуць. А калі бліснула сонца вольнасці і народ загаманіў вустамі сваіх лепшых сыноў, дык яны замятусяліся, як совы ад Божага святла. І пачалі пляскаць такое, што нікому ані снілася.

На селянскім зьездзе яны далі ім усе сілы, каб абліць памылі і апліскаць гразею беларускую справу. Селяне пі разабралі праўду і павярнулі сваім вяртанам.

Але «брахмю свет прайдзіш, ды вазад ня вернішся». Праўда зауседзі пераможа. Як ні цяжка жылося пры царскім парадку, аднак дужэйшыя людзі верылі ў трапілі, а цяпер перад намі шырокі вольны шлях...

Беларускія Камітэты заклікалі ў Петраградзе, Магілёве, Баўруйску, Слуцку, Маладэчні, Асіповічах, Казані, Харкові, Яраслаўлі, Марыуполі і ў іншых месцах.

3 мая ў Віцебску адкрыўся Беларускі саюз. Выбраны Часовы Камітэт з 13 чал. За старшынню выбраны Палонскі. Разважаліся пытанні аб аўтаноміі Беларусі, аб мове ў школах, кооперацыйна і т. д. На Сесію ўхвалена зрабіць літаратурна-вокальна-музыкальны вечар і скарбоначны збор ахвяр на патрэбы саюза.

13-15 мая ў Мінску адбылася сесія Беларускага Нацыянальнага Камітэту. Камітэт апрацаваў дэкларацыю сваіх думак і мэтай і паставіў склікаць прадстаўнікоў усіх беларускіх арганізацый і па асобных дзелю. Патрэбнасьць гэтага з'езду ўжо даўно адчувалася. Беларускі рух шырыцца, прылучылася шмат новых сілаў, і ўсе павінны сказаць сваё слова і даць дырэктыўны Нацыянальнаму Камітэту.

У Мінску 11 мая заложана «Таварыства Беларускай Культуры» з шырокімі культурна-асвецэннымі заданнямі.

Так сама ў Мінску арганізавана першае Беларускае драматычнае таварыства пад назвай «Беларуская драма і камедыя». 24 красавіка ставілі ў Мінску «Паўлінку» і «У зімовы вечар» пад кіраўніцтвам Ф. Ждановіча. Спектаклі так сама адбыліся ў Слуцку і Баўруйску. Таварыства маніцца скажа ў Гомелі, Магілёве, Віцебску і інш. месцах. Трэба, каб усюды беларускія памачы і спадарылі сваёму тавару.

У Мінску заложана новая партыя «Беларуская Народная Партыя Сацыялістаў». 23 мая партыйны склікан быў беларускі митынг каля коннага рынку на Старажоўскай вуліцы, а Митынг быў вельмі многалюдны.

Беларускае Т-во памачы ахвярам вайны хутка адкрывае колькі школ, і прытулкаў.

9 мая ў Маскве ў будынку Універсітэта адбыўся Митынг. Зышлася шмат народу. Паставілі заклікаць Беларускаю Народную грамаду. Залажылі асобныя беларускія гурткі—прафесарскі, вучыцельскі, прафесійнага духавенства і студэнцкай арганізацыі.

Ні ў далёкай часі мае быць канферэнцыя «Беларускай Со-

цыялістычнай Грамады». Мэта канферэнцыі—абгаварыць і прыняць праграму, а так сама выясніць справы тактыкі ў звязку з сучасным палітычным момэнтам. Аб часі і месцы канферэнцыі будзе абвешчана асобна.

У г. Богородзіцку заляжыўся «Беларускі Нацыянальным Гурток».

У Петраградзе было некалькі митынгаў Беларускай Сацыялістычнай Грамады. Народу збіралася многа, — найбольш салдат і работнікаў — беларусаў.

21 мая ксендз Гадлеўскі прачытаў у мініст. гімназіі на Прэабражэнскай вул. лекцыю «Беларусь і яе адраджэньне». Прыбытак пайшоў на карысць Беларускага Таварыства памачы ахвярам вайны.

Так сама ў Мінску 16 мая была прачытана лекцыя Шантырама на тэма: «Патрэбнасьць нацыянальнага жыцця для беларусаў».

Па Беларусі.

Ярэмічы, Навагруд. павету. (Ад уласнага карэспандэнта).

Пабег с палону.

Другога красавіка нашы разведчыкі спаткалі трох палонных салдатаў, якія беглі з нямецкага палону. Адзін з уцякачоў быў тутэйшы жыхар, родам з вёскі, забранае немцамі.

Будучы ў палоні, ён папаў як раз на работу ў сваю вёску, дзе і жыў астаўшыся яго бацька. За гэтым немцы ні дужа сачылі за ім, і ён, ведаючы месцы наваколі, згаварыўшыся с таварышамі, паважыўся уцякаць. Голад ня цяжка, — кіны і роднаго бацьку калі німа чаго есці. Уцякаючы казалі, што хлеба ў палоні давалі ім толькі па 1/2 ф. у дзень, а мяса саусім бадай што ня давалі, бо яго ў немцаў і сваім салдатам ня хапае. Кажуць што ў ход ідуць каты, сабакі, якіх скупляюць, ілюць на хвабрыкі ды робяць з іх кансервы. Наагул, жылося ў палоні нятта дрэнна...

Беглі с палона позна ў вечар, па рабоці. Захавалі с сабою ножны, перарэзалі імі с калючага дроту загародку і папалі далей, покі ня натрапілі на нашых разведчыкаў.

М. Г.-К.

М. Пясочная. 18 мал, ранняй, гэта выбух страшэнны пажар. Людзі пі знаходзілі ратунку ві сабе, пі свайму дабру. Кі поудню амаль пі ад усяго мястэчка застаўся толькі попал. Пайшла да Бога свечкаю самая багатая частка мястэчка с крамамі. Страціўшы прытулак і хлеб людзі просяць памачы.

Н.-Свержан, Мінск. павету. Быў пажар а лагоднаго, працоўнаго мястэчка ў колькі гадзін засталіся адны руіны. Пажарэлі ўсе мейсцовыя інстытуты і жыдоўскія сінагогі. Людзі засталіся над адкрытым небам, бяз вопратак і хлеба. Патрэбна шмат памачы.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

ПЕТРАГРАД. Першая парада аб правіцы выбароў да Устапоўчага Сэйму адбылася 25 мая.

ПЕТРАГРАД. Таварыш міністра харчавых спраў загадаў па тэлеграфу, каб прымукова забіраць па рыначнай цане хлеб у селянскіх абшчэпных магазынах.

ТАМБАН. Ад гатуль паведамляюць, што ў Барысалебскім павеці ляжыць многа хлеба, але перавезці нікому нельга, бо ня хапае вагонаў.

КІЕВ. Адбылася парада ген. Брусілова з міністрам ваенных спраў Керэньскім аб украінскім войску. Паставілі ўкамплектаваць тры корпусы і называць іх украінскімі.

ПЕТРАГРАД. Папідска на павычку свабоды працягнана да 15-го іюля 1917 г.

КРОНШТАДТ. Мейсцовы Рада С. і Р. Дэпутатаў абвясцілі, што ня хоча слухаць Часовага Ураду. Разам стым, арыштавала дзю пасадзіла ў вастрог многа ахвіцэроў. Часавы Урад паслаў туды міністра Цярэці і Скобелева даведацца аб стасунках Рады С. і Р. Дэпутатаў да Часовага Ураду, аб становішчу абароны і інш.

ПЕТРАГРАД. На пасядзені Часовага Ураду міністр судовых спраў зрабіў даклад па пытанню аб арыштах дзвючю старога рэжыма і іх прыхільнікаў. Міністр сказаў, што арыштавана іх у розных месцах нятта многа. Большасць іх просіцца, каб іх або судзілі, або аслабілі. Аслабіць іх без суда нельга, бо народ гэтаго ня хоча. На момцы гэтаго міністра раіць наладзіць на мейсцовы суды паветавыя і губэрскія ў ліку 6 чалавек, — 3 ад Рады С. і Р. Дэпутатаў і 3 ад грамадзянскіх арганізацый. У ліку апошніх трох—мейсцовы камісар. Гэты суд мае праву накладваць кару да 3 месцаў арышту і гэтак сама ім даецца права выславаць.

ПЕТРАГРАД. Парада пры міністэрстві, выслушаўшы дэпутатыю украінскай контральнай Рады ў Кіеві аб будучым пабудаванні Украіны (аўтаномія, украінізацыя пачатковых школ, камісар украінскіх спраў, арганізацыя украінскаго войска) паставіла зрабіць даклад часоваму Ураду па гэтым пытаньням.

ВАЙНА.

Праз апошнія тыдні на ўсіх фронтах было спакойна.

3 21 на 22 мая, у ночы, каля м. Крва немцы прабавалі наступаль, але агнем нашае артылерыі былі сунены.

Падаўся ў адстаўку вярхоўны глаўнакамандуючы генер. Алексеев, а на яго мейсца часавы Урад прызначыў генерала Брусілова.

Братаньне. Немецкіе чалонныя расказваюць, што было загадана, каб яны пры братаньні з рускімі салдатамі выгладзілі нашы павыцы. Дзеля гэтаго яны раздавалі гарэлку нашым салдатам, а самі тым часам аглядалі ўсе, што ім цікава і патрэба было.

У Мінску гурток кабет маніцца залажыць першы жапочы легіон, каторы мае займаць службы вартанічных у тылу. Да легіону заклікаюцца ўсе кабеты, каторыя спадарыцца іх думцы і ня маюць сямі ці наагул вольны у сямейным жыцці.

Тэлеграмы.

Беларускаму Нацыянальнаму зьезду, бышаму 25-26 сакавіка.

Слуцк. У трываласці умацавалася Беларусь. Згінула сумная мінущына, адчыніліся дзверы ў будучыну вольнае магчымае. Цярпеўшым—слава, памяць і любасць, зьезду-братэрскае прывітаньне.

Ж. Абрамовіч

Петраград. Гурток беларускіх жанок «Пралеска» вітае вольны беларускі нацыянальны зьезд і мае надзею, што ён голасна выславіць радасць вольнае беларускае кабеты.

«Пралеска».

Петраград. Гурток вучняў—уцякачоў гораха вітае зьезд і выяўляе гатунасьць разам працаваць на карысць роднай старонкі.

Слуцк. Сэрцам і думкамі з вамі. Разводзьце затрымала мяне. Прыміць пажаданьне, каб як найхутчэй адраджуся беларускі народ.

Булгак.

Арол. Арлоўскія уцякачы—беларусы, зышоўшыся на першай вольнай беларускай вечарыцы, гораха вітае беларускі зьезд.

Маркевіч, Ждановіч, Грабоўскі, Іваноўскі.

Петраград. Беларускае выдавецтва «Загляне сонца і у наша аконца» вітае першы вольны нацыянальны зьезд і спадарыцца, што ўжо глянула слонца і у наша аконца.

Выдавецтва.

Столін. Першы вольны сход грамадзян паякаў Пінскаго павету, што адбыўся ў мястэчку Століне, пасылае братэрскае прывітаньне беларускаму народу, спадарыцца разам працаваць на карысць і дабро роднаго краю.

Станіслаў Радзівіл.

Петраград. Ня маючы змогі прыехаць, просімо перадаць першаму беларускаму зьезду прывітаньне, і пажаданьне, каб найхутчэй збыліся нашыя народныя ідэалы.

Будзьня, Хведзьня.

Харнаў. Сходка беларусаў места Харкава гораха вітае зьезд беларускіх дзвючю і просіць паведаміць аб праграме і заданьнях зьезду.

Саміновіч.

Чынная армія. Браты беларусы! Пасылаю шчырае прывітаньне і найлепшыя пажаданьня зьезду. Хай Вам Бог дапамагае!

Дзёніс Нотляроў.

Петраград. Гораха вітаючы першы вольны беларускі зьезд жадаю удачы і карыснай працы дзеля роднаго краю.

Радзевіч, Рамсімовіч, Сьвілан, Стольгва.

Ліст у рэдакцыю.

Рада беларускіх Дэпутатаў у Казані на экстрэным засяданьні 3-май 1917 году, выслушаўшы даклад Ф. Стэльбы аб рэзольцыях на селянскім зьездзе ў Мінску 22-га Красавіка (апрыля) і аб заявах старшын зьезду Міхайлова аб «Беларускім Нацыянальным Камітэце» і «Беларускай сацыялістычнай грамадзе», аднагодна паставіла:

- 1) —Протэставалі проці паставы зьезду абрусцельнаго характару.
- 2) —Прызнаць заяву старшын Міхайлова аб тым, што «Беларускі Нацыянальны Камітэт» — панская інтрыга і што ў «Беларускай Сацыялістычнай Грамадзе» замешаны паны, правакацыйнай і скіраванай, каб разлучыць беларускі народ.
- 3) —Беларускі Нацыянальны Камітэт прызнаць кіраўніком усяе беларускае нацыі.
- 4) —Прызнаць, што Беларускай Сацыялістычнай Грамада адбівае жадаўня беларускаго працоўнаго народу.

Старшыня прапаршчык

Станкевіч.

Пісар Салдат

Борн.

Чарговы № «В. Б.» па тэхніч. варунк. спозніцца і выйдзе праз тыдзень.

Рэдакцыя.

РЭДАКЦІЯ

„ГРАМАДЫ“

будзе старацца выдаваць газэту што тыдзень.

Кожын номер каштуе 8 капаяк

а с перасылкай 10 капаяк

падпісуйцеся адразу на 10 нумяроў

без перасылкі 80 кап.

с перасылкай 1 рубель

Да канца года с перасылкай —3 рублі

Грошы і матар'ялы высылайце на імя

РЭДАКЦЫІ

Мінск, Захароўскі завулак д. 6.

Абвесткі на апошній страницы па 20 коп. за радок.